

Op jacht naar de vos

Honderd jaar geleden organiseerde de Koninklijke Roei- en Zeilvereniging 'de Maas' een "Nationale Vossenjacht". Met twintig zeilschepen ging men de Zeeuwse wateren op om de vos te zoeken. De allereerste vossenjacht was een paar jaar eerder bedacht. Tijd voor een revival?

Door: **Simon Schermerhorn**

Bij een vossenjacht achtervolgt een meute jachthonden het spoor van een vos. In de meest letterlijke betekenis wordt er echt op vossen gejaagd met mannen te paard. Maar in plaats van een echte vos maakt men ook wel een sleepspoor met een met geurstof besprenkelde lap. De zeilsport kende de vossenjacht ook. Het heeft geen grote rol gespeeld, hoewel het er in 1921 zo veelbelovend uitzag.

Voor zover na te gaan werd de eerste vossenjacht voor zeilboten georganiseerd door zeilvereniging "De Nieuwe Meer", op Eerste Pinksterdag 1916 op de Westeinder Plassen. In 1918 stond de vossenjacht opnieuw op het programma bij deze vereniging. Het initiatief vond in 1921 navolging bij KR&ZV 'de Maas'. In *Ons Element*, het toonaangevende watersportblad in het begin van de jaren twintig van de vorige eeuw, staat een uitgebreid verslag van de openingstocht op 30 april en 1 mei: 'De vossenjacht op het Haringvliet, Hollands Diep, Spui en Oude Maas is een volledig

succes geworden. Het prachtige zeilweer en de deelname van niet minder dan 22 vaartuigen van H.H. zeiljachteigenaren voorspelde reeds vooruit dat dit zeilfeest wel moest slagen'.

Bekende schepen

De houten lemsteraak *Hendrika* van G.L.B. Theermann was de vos en al een dag van tevoren vertrokken. Gezamenlijk zeilde men naar Hellevootsluis, waar de reglementen werden uitgedeeld. Men ging 'angstig solide vroeg naar kooi', want zondagmorgen ging men om kwart over vier van start. Ingedeeld in groepjes van twee schepen ging men zo gespreid mogelijk jacht maken op 'Reintje'. Diverse deelnemende schepen zijn nu ook nog bekend zoals de Lemsteraak *Trekvogel*, *Salamander* en *Wulp*. 'Men voer vooral langs de oevers, want de vos zou zich wel in het riet of in een kreek verstopt hebben. Prismakijkers werden in het werk gesteld en men zag zelfs jagers die in de mast waren geklommen om de schuil-

boven: Vossenjacht te paard, door Oskar Merté, 1905, olieverf op doek

midden: De aankondiging van een vossenjacht op de Westeinder Plassen

onder: Illustratie door de auteur van de vossenjacht op Loosdrecht met de *Skiddoe* als vos

NATIONALE VOSSENJACHT DER K. R. & Z. V. „DE MAAS”, te houden op de Oosterschelde voor Zeilvaartuigen op 9 Juli a.s.

Voor deelnemers is het zeker van belang in het kort reeds nu te vernemen hoe deze jacht is geregeld.
De deelnemende jachten worden 8 Juli ongeveer 7 uur 's avonds te Wemeldinge verwacht¹⁾. Vandaar

¹⁾ Te bereiken per spoor tot Vlakte, vandaar ongeveer een half uur lopen naar Wemeldinge.

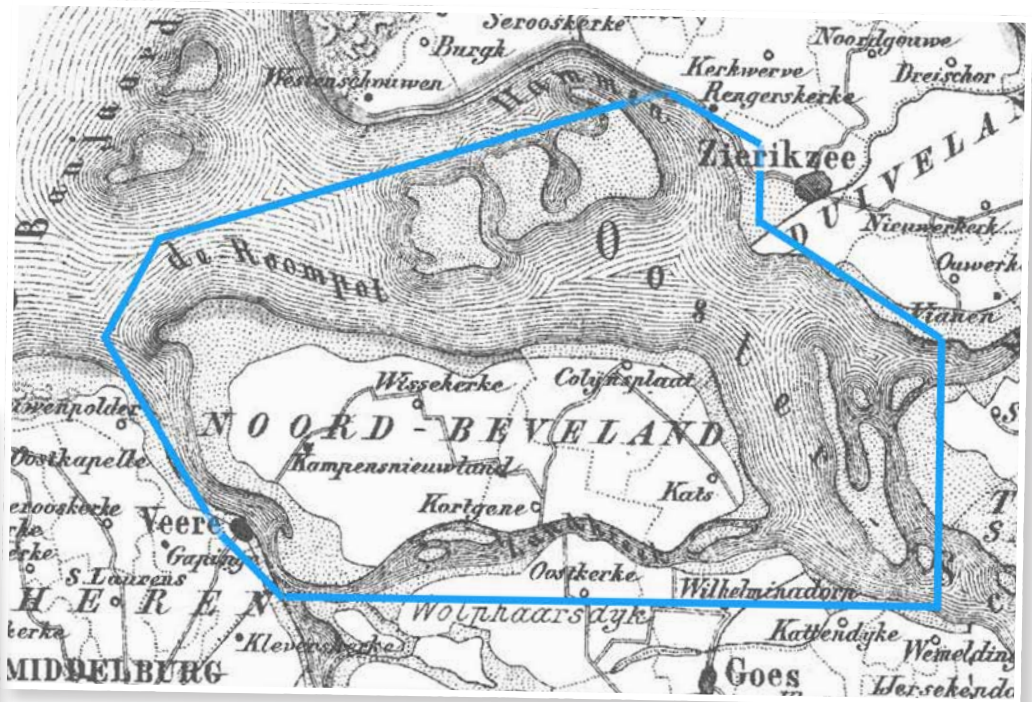

links, midden: De aankondiging van “de Maas” van een “Nationale Vossenjacht”

linksboven: Als vos koos de “de Maas” de ingehuurd hoogaars TH 90, die op de foto achtervolgd wordt door de Dolfijn

rechtsboven: Het “jachtgebied” van “de Maas”

plaats te ontdekken’. Het was de botter *Rosseherre* van J.W. van Beuningen die de vos had ontdekt. In een kreekje, half achter riet en biezen, lag een schuitje met een deklading riet. Van Beuningen ging met zijn sloep op inspectie en ontdekte dat het schuitje de *Hendrika* was, die zelfs de hele romp met waterverf roestbruin had geschilderd! De ‘zo bij uitstek geslaagde vossenjacht’ was een generale repetitie voor de grote, officiële, ‘nationale vossenjacht’ van “de Maas” op 9 juli op de Oosterschelde.

Nationale Vossenjacht

Begin juni 1921 staat de uitgebreide aankondiging in *Ons Element*. De vossenjacht op de Oosterschelde vertrekt vanuit Wemeldinge. De vos is een ingehuurd vissersvaartuig (de TH90), herkenbaar aan de Maas-clubvlag in top. Het jachtgebied is de hele Oosterschelde ten westen van Wemeldinge tot de lichtboei van het Veerse Gat plus de hele Zuidvliet en de Zandkreek. Er wordt weer gevaren met duo's, zoveel mogelijk een combinatie van een scherp en een rond vaartuig. De winnaar is diegene die de vos weet aan te raken, met de hand of met een stok. Bij het krieken van de dag gaat de verzamelde vloot op pad en kort na zeven uur is iedereen aan het speuren. Uiteindelijk ontdekt de *Dolfijn* van de heer Epenhuizen de vos op de TH90, een van de snelste Zeeuwse hoogaarsen. Omdat de wind helemaal wegvalt wil men met de sloep naar de vos roeien, maar op de hoogaars gebruikt men de grote riemen om te ontsnappen. Bij het Nonnenplaatje ligt de *Swanny* te loeren, maar die vormt geen gevaar voor de vos, want op de *Swanny* zijn geen roeiriemen aan boord. *Dolfijn*, *Mientje* en *Swanny* zetten de achtervolging in richting de Roompot. Daar liggen de *Ellen*

midden: De winnaar van de KR&ZV in 1921, de tot boeierjacht verbouwde paviljoentjalk *Ellen Marianne*

rechts: Met veel jolijt wordt de gevangen vos aan boord gebracht

linksonder: WSV Loosdrecht organiseerde jaren achtereenvolgende vossenjachten met Scheldejollen als vos

Marianne en de *Salamander* voor anker. De vos wordt door ‘door de vliegende ebstream meegesleurd’ en in de handen gedreven van de *Ellen Marianne* van de heer Burgerhout, die met de sloep naar de TH90 roeit en aan boord klimt. De vos (den Heer G.L.B. Themann) wordt geboeid naar de *Ellen Marianne* overgebracht. Daarna vaart iedereen via Zierikzee naar Zijpe waar 's avonds een gezellige reünie plaatsvindt. De volgende dag vaart men terug naar Rotterdam. Het verslag wordt afgesloten met de zin: ‘Werkelijk, een vossenjacht voor zeiljachten behoort tot een der aardigste en meest zeilspor-tieve evenementen’.

Prominente vossen in Loosdrecht

Van 1922 tot en met 1934 organiseert WSV Loosdrecht, toen nog niet Koninklijk, een aantal keer een vossenjacht. De winnaar was degene die een

Voorbeeld van een 30 m² Scherenkruiser. In 1937 organiseerde "de Maas" een vossenjacht en de Scherenkruiser bleek ongrijpbaar

bal (of sinaasappel) in de boot van de vos gooide. Ter gelegenheid van het 10-jarig bestaan in 1922 was Jan Loeff de vos met zijn Scheldejol *Goetzee*. Na 3 uur zoeken met 26 'jagers' werd hij wel ontdekt, maar de bemanning van de schouw *Jaapie II* gooide de bal in het water, zodat de vos winnaar werd.

In 1923 gingen 24 deelnemers met een witte vlag in top op zoek naar de Scheldejol *Skiddoe*. De vos lag verstopt achter een tjalk, maar moest de laatste twintig minuten onder zeil. Er ontstond een levendige klopjacht. Door de *Skiddoe* zwaar te laten hellen probeerde men te voorkomen dat er een bal in de boot gegooid kon worden. Dat lukte, de vos werd winnaar. De Gooi- en Eemlander noemde ook de prijs voor de winnaar: het boek *De Zeilsport* van H.C.A. van Kampen. In andere edities werd gestreden om een zilveren sigarettenkoker of zilveren vulpotlood. De vos was in 1926 'de kostelijk met riet en grasgewas gecamoufleerde 14-voets-jol *Danebrog* van de

goed gegrimeerde en verklede vos Axel Stamer'. In 1930 werd de vos 'gevangen' door B. Maas met zijn Regenboog *Satan*. De vos H.J. Mathieu werd in 1932 niet gevangen en zo won hij de wedstrijd met zijn 12 m² Sharpie H13. In 1934 speelde C.P. Gülcher de vos met de 12 m² Sharpie *Mieke II*.

Vossenjachten buiten Loosdrecht

In 1931 organiseerde "de Maas" een vossenjacht in de Rotterdamse havens, waar 14 wherries aan deelnamen. In hetzelfde jaar organiseerde de Sneeker Zeil Club ('S.Z.C') een vossenjacht voor zeilschepen. Twee jaar later werd het idee overgenomen door WSV Joure. In 1934 heeft men bij S.Z.C in Sneek de vossenjacht in vier groepen verdeeld. Iedere groep heeft één vos en vijf jagers. Bij wijze van proef organiseerde KR&ZV 'de Maas' in 1937 opnieuw een vossenjacht. De Maasbode kopte: 'Jacht op een vos, die onbereikbaar was'. De vos was de heer Joh. Smit met zijn snelle 30 m² scherenkruiser *Kickerie*. Het jachtgebied strekte zich uit over een enorm gebied; van de Willemsbrug tot de Westpunt van Tiengemetten, exclusief de Rotterdamse havens. De vos lag

voor anker in het gat van de *Hawk*. Bij gebrek aan wind kon de vos niet gevangen worden. In Nederlands-Indië worden in 1939 en 1940 vossenjachten gemeld. Men verwachtte als de vos werd ingesloten 'een waar bombardement van ballen. Daarom mogen de ballen niet van hout, nog minder van ijzer zijn. Afgedankte tennisballen voldoen het beste'.

Dan is het met de 'zeilende' vossenjacht gedaan, tot 1949: WSV "Het Witte Huis" houdt in Loosdrecht in samenwerking met VERON, de 'Vereniging voor Experimenteel Radio-onderzoek in Nederland' een bijzondere vossenjacht. Iedere deelnemende zeiler krijgt een lid van VERON aan boord met een peiltoestel. Er zijn twee vossen (zeilschepen met een radiozendertje) verstopt op de Loosdrechtse Plassen. De winnaar is degene die als eerste beide zenders heeft gevonden. WSV "De Vrijbouter" komt in 1950 op het idee om een nachtelijke vossenjacht te houden. Met vuurpijlen werd deze jacht spectaculair. De vos, een FD, werd ontdekt, maar kon eerst nog ontsnappen. Het lukt Fr. Burckhardt met zijn *Ell-Yah-Day* om de vos toch uit te schakelen. De *Provinciale Zeeuwsche Courant* meldt in juni 1954 nog een Zeil-vossenjacht in de Zandkreek, georganiseerd door WSV "De Werf" uit Goes, op Tweede Pinksterdag. Zeilverenigingen organiseerden de vossenjacht in de periode 1916 tot 1955, daarna is het vooral een activiteit voor de zeilschool en de scouting geworden. Toch verdient de vossenjacht, eventueel in een gemoderiseerde uitvoering een nieuwe kans voor jonge zeilers of tijdens een evenement of jubileum. Want de visie op de vossenjacht uit 1921, 'één der aardigste en meest zeilportieve evenementen,' is een eeuw later wellicht ook nog van toepassing.

Over de genoemde schepen

De hoogaars TH90 *Eben Haëzer* (ex-Vijf Gebroeders) is in 1886 gebouwd bij Van Duivendijk in Willemstad. De TH90 werd vanaf 1911 gebruikt voor de oestervisserij door Benjamin Willem Schot en vanaf 1917 door K.J.D. Schot. Daarna werd dit schip als (motor)-hoogaars gebruikt in Bergen op Zoom onder de nummers BZ2 en BZ36.

De *Hendrika* was een houten lemsteraak (9,5 x 3,7 m) die in 1895 bij Duijvendijk in Kampen werd gebouwd. Dr. G.L.B. Themann heeft er van 1919 tot en met 1925 mee gevaren.

De 17,5 m lange de Boer-Lemsteraak *Trek-vogel* (rechts op de foto) destijds van Ir. S. Del Monte, staat momenteel te koop.

De *Rosseherre* was de kleinste maar fraaie botter in de vloot KR&ZV 'de Maas'. De botter is in 1914 in Antwerpen gekocht onder de naam *Wim*. De botter werd in 1925 verkocht en gesloopt.

De *Ellen Marianne* was in 1908 als vrachtscheepje gebouwd bij T. van Duivendijk in Lekkerkerk. Deze paviljoentjalk (14,82 x 3,96 m) werd door H.A. Burgerhout in 1918 op de eigen scheepswerf verbouwd tot 'boeierjacht'. Dit was een van de eerste platbodems die omgebouwd werden van bedrijfs- naar pleziervaartuig; zij ligt tegenwoordig in Londen.

De Scheldejol *Goetzee* (zeilnr. 17) van Jan Loeff, de later zeer bekende watersport-prominent, werd in 1917 gebouwd bij G. de Vries Lentsch. De Scheldejol *Skiddoe-Skiddoe* (zeilnr. 24) is in 1922 bij G. Baay in Loosdrecht gebouwd voor de 12-vts-jol-zeiler Carl Huiskens.

Axel Stamer zeilde met de 14-voets-jol *Danebrog*, de bijnaam voor de vlag van Denemarken. Hij viel van 1925 tot 1930 bij wedstrijden in Loosdrecht regelmatig in de prijzen. De Regenboog 47 *Satan* werd in 1928 door G. Baay voor de Olympische zeilcrack Bob

Maas gebouwd. Het was de eerste niet door G. de Vries Lentsch gebouwde Regenboog. Het een jaar lang zeilen met de 12 m² Sharpie *Mieke II* was een prijs. Jonge zeilers streden in (geleende) 12-voets-jollen om deze prijs. In 1934 won C.P. Gülcher. Van de scherenkruiser *Kickerie* van Joh. Smit is (nog) niets teruggevonden.